

связана с внутренним состоянием дискомфорта, вызванного занимаемой неблагоприятной позицией и возникающего на этом фоне механизма психологической защиты, как способа сохранения «зоны комфорта» психики.

Полученные результаты имеют как практическую, так и научную значимость: данное исследование дало возможность выявить взаимосвязь социальной перцепции и социометрического статуса личности в группе, а также позволило дать рекомендации относительно улучшения социально-психологического климата в студенческой группе.

**В дальнейшем** для получения выводов, применимых к генеральной совокупности будет проведено повторное исследование на большей выборке студентов.

#### **Список использованной литературы**

1. Крысько В. Б. Социальная психология: курс лекций / В. Г. Крысько. - 3-е изд. - М.: Омега - Л, 2006. – 352 с.
2. Марковская И. М. Социометрические методы в психологии: учебное пособие / И. М. Марковская. – Челябинск : Изд-во ЮУрГУ, 1999. – 46 с.
3. Морено Я. Л. Социометрия: экспериментальный метод и наука об обществе / Пер. с англ. А. Боковой. - М.: Академический Проект, 2001.

### **ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕЖИВАННЯ ПСИХОТРАВМУЮЧИХ СИТУАЦІЙ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ**

**УДК 159.922.1:355.**

**Марина Михайлівна Прищеп,**

*студентка II-го курсу спеціальності «Практична психологія»,  
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

**Актуальність дослідження.** Українське суспільство вступило в драматичний і кульмінаційний історичний етап, який загрожує втратою незалежності держави. Окупація Криму Російською Федерацією, збройний конфлікт на Донбасі, кризові явища загалом набувають системного характеру, погрожуючи викликати соціальний колапс, що призводить до руйнування основ державності. Смертність, каліцтво, пов'язані з військовими діями, перебування в зоні проведення військових дій, участь у військових операціях, невизначеність у майбутньому призводять до кардинальних змін в суспільстві, прояву наслідків психотравмуючих ситуацій (ПТС) [1]. Особливо гостро це відчувається у військовій сфері, так як представники цієї професії мають безпосереднє відношення до трагічних подій і приймають в них участь.

Враховуючи фемінізацію українського війська потрібно робити акцент на відмінностях в реакціях на ПТС у різних категоріях військовослужбовців.

**Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій.** На сьогоднішній день з гендерної проблематики опубліковано вже досить наукових праць, які містять у собі, переважно, переклади зарубіжних класиків з фемінізму і гендерних досліджень, таких як Д. Батлер, Р. Брайдотті, Т. де Лауретіс та ін.

**Мета наукової публікації** полягає у виявленні гендерних особливостей переживання психотравмуючих ситуацій у військовослужбовців.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Нами було проведено дослідження двох груп військовослужбовців: чоловіків та жінок у загальній кількості 45 осіб, з яких 22 жінки та 23 чоловіка. В групу опитуваних жінок та чоловіків входять військові медичні працівники Центрального клінічного медичного центру м. Вінниці, які перебували в зоні бойових дій.

Аналізуючи дослідження, проведені з військовослужбовцями, було виявлено деякі особливості. У групі жінок-військовослужбовців 64 % мають підвищений рівень особистісної тривожності, виявлено значний взаємозв'язок її з показниками нейротизму (наявний у 32 %). Зазначені особи характеризуються яскраво вираженою екстравертованістю (рівень екстравертованості серед жінок складає 41 %). Разом з тим показники за шкалами життестійкості досить низькі (4,5 %), що свідчить про вплив емоцій на травматичне переживання військових ситуацій. Рівень реактивної (ситуативної) тривожності серед жінок дещо нижчий – 41 %.

У групі чоловіків-військовослужбовців, навпаки, при незначному рівні особистісної тривожності (8,6 %), низьких показниках нейротизму (8,6 %), рівень екстраверсії є досить високим (69,5 %). Рівень реактивної тривожності у групі чоловіків досить високий і перевищує особистісну тривожність на 21,7 %. За всіма показниками життестійкості у чоловіків вони більші (48 %), ніж в групі жінок (4,5 %). Саме чоловіки з явно вираженими показниками екстраверсії демонструють достатньо високі показники за шкалами життестійкості. Якщо розглядати окремо всі компоненти показників життестійкості, то можна зробити наступні висновки: у жінок за всіма компонентами життестійкості показники досить низькі: залученість 13,6 %, контроль 0 %, прийняття ризику 9 %. У чоловіків ці ж показники значно вищі: залученість 48 %, контроль 43 %, прийняття ризику 48 %. Виявлені відмінності у таких показниках і серед чоловіків. Найбільше показники життестійкості виражені у чоловіків, які брали активну участь у бойових діях й перебували в досить напружених екстремальних умовах. Слід відмітити, що ті

респонденти, які мають завищений рівень реактивної тривожності, в більшості випадків не входять до групи з високими показниками за компонентами життєстійкості. Високий рівень психотизму у чоловіків складає 0 %, у жінок - 4,5 %, що також свідчить про більш вразливий характер жіночого сприймання екстремальних ситуацій.

Більшість військовослужбовців-жінок «відкриті» до потреб суспільства, а їх мотив приносити найбільшу користь суспільству посідає одну з перших позицій в їхній ієрархії соціальних цінностей. Інтереси суспільства є пріоритетними для військовослужбовця-жінки. Жінкам властиве вміння ставити суспільні інтереси вище особистісних, їм притаманна сумлінність, ініціативність, винахідливість, впертість, співчутливість. Натомість військовослужбовці-чоловіки зводять свою соціальну роль у суспільстві виключно до військової місії, яка пов'язана з захистом території. Їм притаманні такі особистісні якості, до яких належать: готовність до ризику, наполегливість, організаторські здібності, самостійність, незалежність [2].

**Висновки.** Таким чином, нами встановлено відмінності змістових проявів емоційних переживань в психотравмуючих ситуаціях та їх зумовленість за статевими ознаками. Серед особистісних детермінант у чоловіків переважають включеність в психотравмуючу ситуацію, контроль над нею, прийняття ризику, тобто враховування всіх компонентів життєстійкості. У жінок готовність до ПТС проявляється в завищеному рівні особистісної тривожності. Виявлено, що зі зростанням ступеня травматичності ситуації, депресивності і тривожності, знижується показник життєстійкості людини.

**Перспективи подальших досліджень.** Приймаючи до уваги величезну розпорошеність наукових досліджень з проблеми гендеру, і складність вивчення впливу ПТС на розвиток особистості, майбутні дослідження мають бути спрямовані на розробку таких моделей, які забезпечили можливість розуміння механізму формування соціальних відмінностей між чоловіками і жінками в ситуації стресу, під час виконання військовослужбовцями своїх обов'язків.

#### **Список використаної літератури**

1. Топоренко О.Ю. Стратегії інтеграції жінки у ЗСУ. Гендерні студії в сучасній Україні : матеріали студ. наук.-практ. конф. (12–13 березня 2015 р.) : зб. наук. ст. / [гол. ред. С. О. Філоненко]. – Бердянськ : БДПУ, 2015. – 96 с.

2. Андрощук О. Ю. Гендерний аспект у військовій сфері / О. Ю. Андрощук, О. Л. Луцький. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2011. – №1. – С. 7.